

TÜRKİYE'NİN BALKANLARDAKİ YUMUŞAK GÜCÜNÜN ANALİZİ: GÜÇLÜ VE ZAYIF YÖNLER

Kadir SANCAK¹

Öz

İletişim imkânlarındaki hızlı gelişme ve uluslararası kamuoyunun küresel sistemde daha önce olmadığı kadar politik gelişmelerde belirleyici olması yumuşak güce olan ilgiyi artırmıştır. Küresel sistemde söz sahibi olmaya çalışan birçok ülke, son dönemde yumuşak güç politikalarına daha fazla önem vermeye başlamıştır. Türkiye de özellikle son yirmi yılda takip ettiği çok yönlü dış politika bağlamında yumuşak gücü merkeze alan bir politik yaklaşım benimsemiştir. Türkiye'nin uyguladığı yoğun kamu diplomasisi faaliyetleri ile birlikte yumuşak güce en fazla ağırlık verdiği bölgelerden biri Balkanlardır. Bununla birlikte Türkiye'nin Balkanlardaki yumuşak güç politikalarını kolaylaştıran faktörlerin yanında sınırlayan başka etmenler de bulunmaktadır. Türkiye'nin yumuşak gücü ile ilgili yapılan çalışmalarda genellikle olumlu yönlere temas edilerek zayıf yönler ihmal edilmektedir. Oysa zayıf yönler dikkate alınmadan yapılacak olan kamu diplomasisi faaliyetlerinin başarılı olma ihtimali azalacaktır. Bu çalışmada öncelikle ve kısa olarak yumuşak güç kavramı anlatılacak; devamında Türkiye'nin genel yumuşak güç politikaları ve bu bağlamda Balkanlara olan ilgisine yer verilecektir. Sonrasında ise yumuşak gücün kaynakları bağlamında Türkiye'nin Balkanlardaki yumuşak gücünün kuvvetli ve zayıf yönleri ele alınarak çalışma sona erdirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Balkanlar, Yumuşak Güç, Güçlü ve Zayıf Yönler
JEL Sınıflandırması: B10, B31, F00

ANALYSIS OF TÜRKİYE'S SOFT POWER IN THE BALKANS: STRENGTHS AND WEAKNESSES

Abstract

The rapid development in communication opportunities and the fact that the international public opinion is more decisive in political developments in the global system than ever before have increased the interest in soft power. Many countries trying to have a say in the global system have recently begun to attach more importance to soft power policies. Türkiye has also adopted a political approach centered on soft power, especially in the context of the multifaceted foreign policy it has followed in the last twenty years. One of the regions where Türkiye focuses most on soft power, along with its intensive public diplomacy activities, is the Balkans. However, besides the factors that facilitate Türkiye's soft power policies in the Balkans, there are also factors that limit it. In studies on Türkiye's soft power, the positive aspects are generally emphasized and the weaknesses are neglected. However, public diplomacy activities that are carried out without taking into account the weaknesses will be less likely to be successful. In this study, the concept of soft power will be explained first and briefly. In the following, Türkiye's general soft power policies and its interest in the Balkans in this context will be discussed. Afterwards, the study will be concluded by discussing the strengths and weaknesses of Türkiye's soft power in the Balkans in the context of soft power resources.

Keywords: Türkiye, Balkans, Soft Power, Strengths and Weaknesses.
JEL Classification: B10, B31, F00

¹ Doç. Dr., Gümüşhane Üniversitesi, kadirsancak@gmail.com, ORCID:0000-0001-9266-5592

1. Giriş

Küresel siyasette devletlerin güç mücadelesi, tarih boyunca askerî ve ekonomik güce dayalı olarak şekillense de günümüzde bu dinamiklere kültürel ve politik etkilerin de eklenmesiyle mesele daha karmaşık bir hâl almıştır. Devletler arasındaki mücadelede gücün sert yüzünün yanında yumuşak yüzü de kullanılmaya başlanmıştır. Joseph Nye tarafından literatüre kazandırılan "yumuşak güç" kavramı, bir devletin sahip olduğu cazip değerler, kültürel zenginlikler, uluslararası kamuoyu tarafından beğenilen dış politika ve siyasi değerler yoluyla diğer devletlerin politikalarına etki edebilme yeteneğini ifade etmektedir (Özel, 2018:5-7). Yumuşak güç, doğrudan müdahale yöntemlerinin kullanıldığı sert gücün yanında, devletlerin küresel etkilerini pekiştiren ve sürdürülebilir kılan bir unsur olarak önem kazanmaktadır.

Küresel güçlerin yumuşak güce verdiği önem, iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler ve uluslararası kamuoyunun politik gelişmelerde artan rolüyle birlikte daha da artmıştır. Bu bağlamda, küresel sistemde söz sahibi olmayı hedefleyen birçok ülke, yumuşak güç politikalarına daha fazla yatırım yapmaktadır. Türkiye de son yirmi yılda benimsediği çok yönlü dış politika stratejisi kapsamında yumuşak gücü merkeze alan bir yaklaşım geliştirmiştir. Özellikle Balkanlar, Türkiye'nin yumuşak güç politikalarının en yoğun olarak uygulandığı bölgelerden biri olmuştur. Balkanlar'ın jeopolitik önemi, Türkiye'nin bu bölgeye yönelik yumuşak güç stratejilerini daha da anlamlı kılmaktadır (Bayraktar, 2012:181-189).

Balkanlar, stratejik konumu nedeniyle tarih boyunca büyük güçlerin ilgisini çeken bir bölge olmuştur. Avrupa, Asya ve Orta Doğu'nun kesişim noktasında yer alan Balkanlar, sadece bölgesel değil, aynı zamanda küresel güç dengeleri açısından da kritik bir öneme sahiptir. Türkiye'nin Balkanlar'daki yumuşak güç politikalarının başarılı olmasında çeşitli kolaylaştırıcı faktörler bulunmakla birlikte, bu politikaları sınırlayan unsurlar da mevcuttur. Günümüz literatüründe Türkiye'nin yumuşak gücüne dair yapılan çalışmalarda genellikle olumlu yönlere odaklanılmış ve zayıf yönler ihmal edilmiştir (Çavuş, 2012; Göksu, 2023; Yıldırım&Yıldırım, 2017). Oysa, zayıf yönleri dikkate almadan yürütülen kamu diplomasisi faaliyetlerinin istenilen başarıya ulaşması zor olacaktır.

Bu çalışmanın temel amacı, uluslararası ilişkiler disiplininde son dönemde yaygın bir şekilde yer edinen yumuşak güç kavramı bağlamında, Türkiye'nin Balkanlar'daki yumuşak gücünün güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koymaktır. Bu bağlamda, Türkiye'nin Balkanlar'da uyguladığı yumuşak güç politikalarının etkinliğini değerlendirerek, bu politikaların nasıl daha başarılı hale getirilebileceğine dair fikirler sunmayı hedeflemektedir. Özellikle Türkiye'nin kültürel unsurlar, siyasi değerler ve dış politika uygulamaları gibi yumuşak güç kaynakları bağlamında Balkanlar'daki etkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Çalışmanın önemi, Türkiye'nin Balkanlar'daki güçlü ve zayıf yönlerinin tespit edilerek uygulanacak politikalara yol haritası çizmektir. Politikaların belirlenmesinden önce güçlü ve zayıf yönlerin bilinmesi büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmanın bulguları, Türkiye'nin Balkanlar'da daha etkili ve sürdürülebilir bir yumuşak güç politikası geliştirmesine katkıda bulunacaktır.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve bu çerçevede Balkanlar ve yumuşak güç kavramları üzerine mevcut literatür taranmıştır. Uluslararası ilişkiler, kültürel çalışmalar ve Türk Dış Politikası alanlarındaki akademik çalışmalar incelenmiştir. Özellikle, Joseph S. Nye'nin yumuşak güç kavramı üzerindeki çalışmaları göz önünde bulundurulmuştur. Bu bağlamda akademik makaleler, kitaplar, diğer ikincil kaynaklar ve çalışmaya katkı sağlayacak daha önce yapılmış anketler titizlikle seçilerek derinlemesine analiz edilmiştir. Bu süreçte Türkiye'nin Balkanlarla olan ilişkileri ve yumuşak güç potansiyeli hakkında geniş çaplı bilgiler elde edilmiştir. Ortaya konan veriler kategorilere ayrılarak ana temalar ve temel fikirler belirlenmiş ve bunların etkileri incelenmiştir.

Çalışmanın kapsamı, on iki Balkan ülkesini içermektedir. Bu ülkeler tek tek analiz edilmek yerine, Balkan ülkeleri daha genel bir yaklaşımla değerlendirilmiştir. Teorik çerçeve, Joseph S.

Nye'in yumuşak güç yaklaşımı bağlamında anlatılmıştır. Bunun dışında kalan diğer yumuşak güç yaklaşımlarına ve teorik tartışmalara geniş kapsamda yer verilmemiştir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin Balkanlar'daki yumuşak gücünün en güçlü kaynağının kültür, en zayıf kaynağının ise siyasi değerler olduğu görülmüştür. Bu bulgular, Türkiye'nin Balkanlar'daki yumuşak güç politikalarının etkinliğini artırmak için hangi alanlara odaklanması gerektiğini göstermektedir.

2. Kavramsal Çerçeve

Uluslararası ilişkilerde güç kavramı bir ülkenin istediklerini elde edebilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Tezkan, 2005:137). Devletler, istediklerini elde ederken farklı yöntemler ve araçlar kullanmaktadırlar. Bunlardan en eski ve en yaygın kullanılanı askerî güç kullanma veya kullanma tehdidinde bulunmaktır. Bunun ekonomi araçları ile uygulanan şekli ise cezalandırma amaçlı ambargo, boykot ve benzeri ekonomik yaptırımlardır. Ödüllendirme amaçlı ekonomik teşvik, vergi muafiyeti ve benzeri uygulamalar ise ekonomi araçlarının dış politika aracı olarak kullanıldığı başka örneklerdir. Bütün bu kullanılan yöntemlerde ister ceza ister ödül amaçlı olsun hedef ülkeye yönelik doğrudan bir müdahale durumu söz konusudur ve bu bağlamda kullanılan güç sert güçtür. Gücün doğrudan yöntemler içermeyen bir başka yüzü daha vardır ve ona yumuşak güç adı verilmektedir. Yumuşak güç, bir devletin başkaları tarafından beğenilen ve hayranlık duyulan değerleri ile söz konusu ülkelerin dış politikalarına etki edebilme yeteneği olarak ifade edilmektedir (Özel, 2018:7-8).

Kavramı ilk defa kullanan ve geliştiren J. Nye, yumuşak gücü üreten kaynakları üç başlık altında ele almaktadır. Bunlardan ilki başkaları üzerinde hayranlık uyandıran kültürel değerlerdir. Nye, kültürü "bir toplum için anlamı olan değerlerin ve uygulamaların bütünü" (Nye, 2005:20) şeklinde çok genel bir anlatım ile tanımlamaktadır. Bileşenlerinin daha açık ifade edildiği bir başka tanımda ise kültür "bir toplumun; gelenek, görenek, sanat, düşünce yapısı, tarihsel birikimi ve sosyal kurumları gibi varlıkların tümünü kapsayan maddi ve manevi değerler bütünü" (Aktan, Tutar, 2007:3) olarak açıklanmaktadır. Şüphesiz ki bütün ülkelerin ve toplumların bir kültürü vardır ancak söz konusu kültürün yumuşak güç üretebilmesi için hayranlık uyandırması ve başkalarını etkilemesi gerekmektedir.

Bir başka yumuşak güç kaynağı, siyasi değerlerdir. Siyasi değerlerden kasıt uluslararası toplum tarafından önemli görülen insan hakları, hukuk, özgürlükler, demokrasi ve benzeri kavramlardır. Yine bir ülkedeki işgüvenliği, suç ve boşanma oranları, ortalama yaşam süresi ve sosyal güvenlik imkânları gibi alanlar da siyasi değerler bağlamında değerlendirilmektedir (Nye, 2005:61,62). Söz konusu hususlarda uluslararası kamuoyunun takdirini ve beğenisini kazanan ülkeler bunu yumuşak güce dönüştürebilmektedirler.

Üçüncü ve son yumuşak güç kaynağı ise dış politika uygulamalarıdır. Kültür ve siyasi değerlere kıyasla dış politika uygulamaları hükümetlerin daha fazla inisiyatif kullanabileceği ve daha hızlı değişimlerin yaşanabileceği bir alandır. Dış politikanın yumuşak güce katkı sağlayabilmesi için uluslararası toplum tarafından meşru, barışçıl ve insan hakları gibi genel evrensel değerlere hassasiyet gösterilmesi önemlidir (Nye, 2005:72).

Sözü edilen kaynakların yumuşak güce dönüşebilmesi için başkaları tarafından beğenilmeleri, cazip görülmeleri ve hayranlık duygusu oluşturmaları gerekmektedir. Ancak şüphe yok ki kaynakların uluslararası toplum üzerindeki etkisi farklılık arz etmektedir. Bir ülkenin sahip olduğu kültürel ve siyasi değerler ile dış politika uygulamalarının farklı coğrafyalarda farklı etkilere yol açabileceği de bilinmektedir.

3. Genel Hatları ile Türkiye'nin Yumuşak Güç Politikası

Küresel sistemde söz sahibi olmak isteyen birçok ülke gibi Türkiye de son yıllarda yumuşak güç politikalarına büyük önem vermektedir. Gerek siyasi liderlerin söylemleri gerekse bu amaçla birçok kurumun ihdas edilmesi bu durumu somutlaştırmaktadır. Ancak Türkiye'nin yumuşak güç

politikalarını çok daha eskilere götürmek de mümkündür. Yumuşak gücün kavramsallaştırılarak adının konulması yeni bir durum olsa da özü itibarıyla yumuşak güç politikalarının çok eski tarihlere kadar uzandığı bilinmektedir. Nitekim Anadolu Selçuklu ve Osmanlı devletlerinde bunun başarılı örnekleriyle karşılaşılmaktadır. Yaşanan olaylara bakıldığında bazı dönemlerde devlet dışı sivil yapıların, bazı dönemlerde ise devletin resmî kurumlarının bu süreçte daha aktif rol oynadıkları görülmektedir. Anadolu Selçukluları ve Erken Osmanlı döneminde tekkeler, zaviyeler ve benzeri sivil yapılar ön planda iken (Sancak, K, 2019) özellikle Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde devleti yöneten padişahlar daha fazla inisiyatif almışlardır (Sancak İ, 2022). Anadolu'da 13. yüzyılda siyasal istikrarsızlığın hâkim olduğu bir zamanda dönemin sivil toplum yapıları olarak değerlendirilebilecek olan tekke ve zaviyeler, toplumsal ve siyasal gelişmelerde etkili olmuştur. Hoca Ahmet Yesevi (1166) geleneğinden gelen ve Horasan Erenleri olarak adlandırılan dervişler Balkanların Türkleşmesinde ve İslamlaşmasında önemli roller üstlenmişlerdir (Bakırcı, Türkkın, 2013:158). Ömer Lütfi Barkan'ın Kolonizatör Türk Dervişleri (Barkan, 2002) adını verdiği bu idealist insanlar Anadolu üzerinden Balkanlara geçerek daha ziyade boş ve tenha arazilerde tekkeler inşa etmişlerdir. Söz konusu tekkeler bir ibadet merkezi olmanın çok ötesinde yapıldığı yerde topluma hemen her alanda hizmet vermişlerdir. Buralarda ihtiyaç sahibi insanların yiyecek ve barınma ihtiyaçları karşılanmış; bazı tekkelerde spor müsabakaları yapılırken bazılarında ise sağlık hizmeti sunulmuştur. Aynı şekilde inşa edilen değirmenler ve su kuyularından yerli halkın bedelsiz olarak yararlanması sağlanmıştır. Bütün bunlar dervişlerle yerel halkın iletişim kurarak yakınlaşmasına imkân vermiştir. Dervişler birer rol model olarak Müslüman Türk kimliğini Balkan halklarına sevdirmiş ve bir tür yumuşak güç etkisi olarak değerlendirilebilecek olan bu durum Yükselme Döneminde Osmanlıların Balkanları fethini ve uzun yıllar bölgede hüküm sürmesini kolaylaştırmıştır (Sancak, K, 2019:771-782).

Osmanlı Devleti'nin resmî düzeyde yumuşak güce ilişkin politik hamleleri daha ziyade devletin son yarım yüzyılında gerçekleştirilmiştir. Askerî ve ekonomik unsurlar bakımından göreceli olarak zayıf kalan Osmanlı Devleti yumuşak güç unsurlarını önemli görmüştür. Bu bağlamda Sultan Abdülaziz döneminde (1830-1876) Ebu Bekir Efendi'nin (ö. 1880) Güney Afrika'ya gönderilmesi, II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) Çin'deki Pekin Hamidiye Üniversitesi'nin kurulması, Japonya'ya Ertuğrul Fırkateyni'nin gönderilmesi, Fransa'da Hz. Muhammed'e saygısızlık olarak değerlendirilen bir tiyatro oyununun sahnelenmesinin engellenmesi, ABD'de 1894 yılında çıkan geniş çaplı bir yangında zarar görenlere yardım edilmesi ve benzeri faaliyetler uluslararası toplum üzerinde etkili olarak devletin imajına katkı sağlamıştır (Sancak İ, 2022:65-223).

Cumhuriyet yönetimi ile birlikte rejim değişmiş ve yeni iktidar uluslararası kamuoyuna yönelik yumuşak güç politikalarından ziyade yeni rejimin ilkelerinin ülke içinde tesis edilmesine odaklanmıştır. Zihniyet ve kurumsallaşma anlamında yumuşak güce dair ilk adımlar 90'lı yıllarda atılmaya başlanmıştır. "Adriyatik'ten Çin Seddi'ne Türk Dünyası" ve "21. asır Türk asrı olacak" sloganlarının gündemde olduğu bu dönemde söz konusu iddialı söylemleri destekleyecek politik bir anlayış benimsenmiştir (Aydın, 2022:380-400). Türkiye, özellikle eski Sovyet coğrafyasında bağımsızlıklarını kazanan Türk devletleri için ABD tarafından model olarak gösterilmiştir (Demiray, 2009:91). 1992 yılında TİKA (TİKA,2014), 1992'de TRT -INT Avrasya Kanalı, 1993 yılında TÜRKSOY'un (TÜRKSOY,2024) kurulması bu politika bağlamında gerçekleştirilmiştir. Ancak iç siyasal yapıda istikrarsızlıklar, terör sorunları, ekonomik sorunlar ve değişik alanlardaki yetersizlikler arzu edilen politikaların yürütülmesine mâni olmuştur. 2000'li yıllardan sonra Adalet ve Kalkınma Partisi'nin iktidara gelmesi ile birlikte ekonomik ve siyasal istikrar sağlanmaya çalışılmış, yeni hükümet çok yönlü dış politika bağlamında yumuşak gücü merkeze alan bir politika izlemeye başlamıştır. Dış politikada sorunları barışçıl yöntemlerle çözmeyi hedefleyen bir niyet beyanı ortaya konmuş ve Türkiye'nin yumuşak gücüne katkı sağlayacak etkili kamu diplomasisi politikaları geliştirebilmek için bazı kurumlar yeniden yapılandırılırken birçok yeni kurum da ihdas edilmiştir (Aydın, 2022:380-400).

4. Türkiye'nin Balkan Politikası

Avrupa'nın güneydoğusunda yer alan coğrafi bir bölge olan Balkanlarda bulunan on iki ülke için genel olarak Balkan ülkeleri ifadesi kullanılsa da bunlar etnik, dini ve kültürel olarak oldukça çeşitlilik göstermektedirler. Göreceli olarak küçük bir coğrafi alanda Romenler, Yunanlılar, Sırp, Hırvatlar, Bulgarlar, Arnavutlar, Boşnaklar, Makedonlar ve Türkler yaşamaktadır. Dinî dağılım, etnik dağılım kadar olmasa da parçalı bir yapı arz etmektedir. Bölgede çoğunlukla iki semavi din İslamiyet ve Hristiyanlık hüküm sürerken, Hristiyanlar da Katolik ve Ortodoks olarak iki mezhebe ayrılmaktadır. Balkan ülkeleri gibi kategorik bir tanımlama yapılsa da etnik, kültürel ve dini yapıları itibarıyla bölgedeki ülkeler birbirlerinden farklılık göstermektedirler. Bu durumun bölge ülkelerine yönelik takip edilecek politikalarda dikkate alınması büyük önem taşımaktadır (Emin, 2020).

Jopolitik değeri yüksek bir coğrafya olarak bölgesel ve küresel güçlerin her daim ilgisini çeken Balkanlara yoğun ilgi gösteren ülkelerden biri de kuşkusuz Türkiye'dir. Bu nedenle Balkanlar Türkiye'nin dış politikasında önemli bir yer tutmaktadır. Geçmişten bugüne takip edilen Balkan politikalarına bakıldığında Cumhuriyet tarihi boyunca iki ayrı yaklaşımın hâkim olduğu görülmektedir. 1923'te Cumhuriyetin ilanından sonra 1990'lı yıllara kadar olan dönemde politikalar, güvenlik merkezli bir yaklaşımla belirlenmiştir. Balkan Antantı (1934) ve Balkan Paktları (1953) örneklerinde olduğu gibi ilişkiler güvenlik konusuyla sınırlı kalmıştır. 1990'larda Yugoslavya'nın dağılması sonrasında haritaların değiştiği bir zamanda buna paralel olarak Türkiye'nin Balkan politikası da değişmeye başlamış ve bir anlamda Türkiye, Balkanlara yeniden dönüş yapmıştır. Ekonomik, siyasi ve özellikle kültürel ilişkilerin ön plana çıktığı yeni bir dönem başlamış ancak politikadaki bu değişim Neo-Osmanlılık şeklinde irredentist bir anlayışla değil, ortak değerlerin paylaşıldığı bir coğrafya ile yeniden kucaklaşma şeklinde olmuştur (Sancak, K, 2022).

Son dönemde Balkanlarda aktif bir politika takip etmeye başlayan Türkiye, Balkan politikasını dört ana eksen üzerine inşa etmekte; bunları da üst düzeyli siyasi diyalog, herkes için güvenlik, azami ekonomik entegrasyon ve bölgedeki çok etnili, çok kültürlü, çok dinli toplumsal yapıların muhafazası şeklinde açıklamaktadır. Buradan bakıldığında Türkiye'nin bölge ülkeleri ile olan ilişkilerinde siyaseti, güvenliği, ekonomiyi ve kültürel ilişkileri ön plana aldığı görülmektedir (Dışişleri Bakanlığı, 2024).

Türkiye, genel dış politikasında yumuşak güce büyük önem verirken, Balkanlara yönelik stratejilerinde bu gücü daha belirgin bir şekilde kullanmaktadır. Meseleye kaynaklar bağlamında bakıldığında Türkiye'nin bölge üzerindeki yumuşak güç potansiyelinin güçlü ve zayıf yönlerinin bulunduğu görülmektedir. Bir politika geliştirirken ve uygularken o konunun güçlü ve zayıf yönlerinin bilinmesi uygulanacak politikaların başarılı olmasında belirleyici olacaktır.

5. Türkiye'nin Yumuşak Güç Potansiyelinin Güçlü ve Zayıf Yönleri

5.1. Kültür

Daha önce de ifade edildiği üzere yumuşak güç kaynaklarından biri kültürdür. Bu nedenle kültür, Türkiye'nin Balkanlardaki güçlü yönlerinin başında gelmektedir. Nye, benzer kültürel değerlere sahip toplumlar arasındaki yumuşak güç etkisinin daha fazla ve kolay olacağını ifade etmektedir (Nye, 2005:24). Kültürün birçok bileşeni vardır ancak bunlar içerisinde soy, dil, din ve tarih unsurları daha belirleyici olmaktadır. Tablo 1'de de görüleceği gibi sözü edilen unsurlar bağlamında Türkiye ile Balkan ülkeleri arasında –ülkeden ülkeye değişmekle birlikte- ortak değerler bulunmaktadır (Emin, 2020:9).

Türkiye ile Balkan ülkeleri arasındaki ortak değerlerden biri tarihtir. Balkanlardaki Türk varlığının geçmişi İskitlerle birlikte Antik çağlara kadar uzanmaktadır. Sonraki dönemlerde Avrupa Hunlarının, Avarların, Peçeneklerin, Kumanların ve başka Türk kavimlerinin Karadeniz'in kuzeyinden Balkanlara geldikleri bilinmektedir. Ancak bölgeye gelen Türk kavimleri zaman içerisinde Hristiyanlaşarak asimile olmuşlar ve kimliklerini büyük ölçüde kaybetmişlerdir. Bununla

birlikte Balkanların kültürel yapısında ve coğrafi yer adlarında etkileri bugüne kadar devam etmiştir (Yenigün, 2008:501).

Tablo 1: Balkanlardaki Etnik ve Dinî Dağılım

	Nüfus	Etnik Oran	Dinî Dağılım
Bosna Hersek	3.517.000	Boşnak % 50,1 Sırp % 30,8 Hırvat % 15,4, Diğer % 3,7	Müslüman % 50 Ortodoks % 30 Katolik % 15,2 Bilinmeyen % 4,4
Arnavutluk	2.880.000	Arnavut % 95 Yunan % 3 Diğer % 2	Müslüman % 70 Ortodoks % 20 Katolik % 10
Bulgaristan	7.060.000	Bulgar % 83 Türk % 9,5 Romen % 4,4 Diğer % 3	Ortodoks % 82,6 Müslüman % 12 Katolik % 1,2 Bilinmeyen % 4
K. Makedonya	2.081.000	Makedon %64 Arnavut %25 Türk %4 Sırp %2	Ortodoks %61,5 Müslüman %37 Diğer %1,5
Kosova	1.870.000	Arnavut % 93 Sırp % 1,5 Türk % 1,1 Boşnak % 1,6	Müslüman % 96 Katolik % 2,2 Ortodoks % 1,5
Yunanistan	10.770.000	Yunan % 78 Arnavut % 3,6 Makedon % 2 Türk % 1,4 Diğer % 15	Ortodoks % 95 Müslüman % 3,8 Diğer % 1,2
Sırbistan	7.030.000	Sırp % 82,8 Macar % 3,9 Boşnak % 1,8 Roman %1,4 Diğer % 10,1	Ortodoks % 85 Katolik % 5,5 Müslüman % 3,2 Diğer % 6,3
Romanya	19.640.000	Romen % 89,5 Macar % 7,1 Roma % 1 Türk %0,2	Ortodoks % 86,8 Protestan % 7,5 Katolik % 4,7 Müslüman % 0,2
Hırvatistan	4.150.000	Hırvat % 89,6 Sırp % 4,5 Boşnak 0,8 Diğer % 5,1	Katolik % 87,8 Ortodoks % 4,4 Müslüman % 1,3 Protestan % 0,3
Slovenya	2.100.000	Sloven %83,1 Sırp %2,0 Hırvat %1,8 Boşnak %1,6	Katolik %73 Müslüman %2,4 Ortodoks %2,2
Karadağ	678.000	Karadağlılar %45 Sırp %28,7 Boşnak %8,6 Diğer %13,6	Katolik % 3,44 Müslüman % 19 Ortodoks % 72,07

Balkanlara Karadeniz'in kuzeyinden gelenlerin aksine Anadolu üzerinden gelen Müslüman Türkler kimliklerini muhafaza etmiş ve varlıklarını bugüne kadar sürdürmüşlerdir. Anadolu Selçuklularında devletten bağımsız olarak Balkanlara ilk adımlarını atan Müslüman Türkler Osmanlılarla birlikte bunu devletin fetih hareketi kapsamında devam ettirmişlerdir. Ancak, bu fetihlerde yalnızca silahların gücü etkili olmamıştır. Osmanlılardan önce bu topraklara yerleşen

Müslüman dervişler, bölgeyi bir nevi fethe hazırlamışlar ve bir başka deyişle, kılıçların fethinden önce gönüllerin fethini gerçekleştirmişlerdir (Sancak, K, 2019).

Osmanlı Devleti, 1354 yılında Gelibolu'ya adım atarak Balkanlardaki fetih hareketlerini başlatmış ve ülkeler arasında farklılık göstermekle birlikte yaklaşık beş yüz yıl varlığını burada sürdürmüştür. Osmanlıların Balkanlardaki varlığı Pax Ottomana diye tabir edilen uzun bir barış döneminin yaşanmasını sağlamıştır. Balkan halkları, Fransız İhtilali ile gelen ulusçu akımlar ile Rusya'nın ve Avrupalı güçlü devletlerin kışkırtmalarının etkili olduğu 19. yüzyıla kadar Osmanlı yönetimine karşı genel anlamda müspet bir tutum içerisinde olmuşlardır. Nitekim tarih kitaplarına konu olan birçok örnek gelişme bunu doğrulamıştır (Yenigün, 2008:502).

Fetret Dönemi'nde 1402- 1413 yılları arasında yaşanan siyasal istikrarsızlığı fırsata çevirip bağımsız hareket etmeye başlayan Anadolu beyliklerinin aksine Balkanlarda ele geçirilen topraklarda yaşayan gayrimüslim halk, bu durumu fırsat bilip herhangi bir isyan hareketine girişmemiştir. Osmanlı Yönetimi'ne karşı duyulan olumlu düşüncelerin bir başka tezahürü 1430 tarihinde gerçekleşen Selanik'in fethinde yaşanmıştır. Ortodoks Selanikliler, Katolik Venediklilere karşı Osmanlı Devleti'nin yönetimini tercih etmişlerdir. Yine benzer bir durum İstanbul'un fethi sırasında vuku bulmuştur. 1453 yılında İstanbul'un Osmanlılar tarafından muhasarası sırasında Bizanslı Grandük Notoras (ö. 1453), "Şehirde Latin külâhı görmektense Türk sarığını yeğlerim" ifadesini kullanmıştır (Afyoncu, 2017). Verilen örneklerin bazılarında mezhep ayrılıklarından kaynaklı husumetler söz konusu olsa da Osmanlı Yönetim anlayışından duyulan memnuniyet de göz ardı edilemeyecek bir gerçektir.

Balkanlar, Osmanlı İmparatorluğu'nun ele geçirdiği herhangi bir toprak parçası olmaktan ziyade devletin üzerine inşa edildiği, besleyip beslendiği bir coğrafya olmuştur. Balkanlar, Osmanlıyı hem etkilemiş hem de ondan etkilenmiştir. Nitekim Balkanlar gerek insan kaynağı gerekse maddi kaynaklar itibariyle İmparatorluğa büyük katkılar sağlamıştır. Yönetimdeki 215 sadrazamın 62'si Balkan kökenli insanlardan seçilmiştir (Sancaktar, 2010a:1).

"Su, içinde bulunduğu kabın şeklini alır" sözünden hareketle Osmanlı Medeniyeti, bulunduğu toprakların kültürlerini harmanlayarak özgün bir medeniyet inşa etmiştir. Osmanlılar asimilasyon politikası gütmemiş, yönettiği halkların inançlarına, dillerine ve bir bütün olarak kültürlerine saygı göstermiştir (İnalçık, 2012:5). Yönetilen topraklarda herhangi bir baskı durumu olmasa da yerel halklar, Osmanlı kültüründen ve dilinden yoğun bir şekilde etkilenmişlerdir. Balkan topraklarının Osmanlı yönetiminden ayrılması ve sonrasında Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile birlikte siyasi sınırlar ayrılmış ve ortak tarihî üreç nihayete ermiştir. Ulus temelli devletlerin kurulması ve milliyetçilik akımlarının etkisi ile Balkanlarda Osmanlılıktan Arınma- De-Ottomanization politikalarını başlatılmıştır. Zulümler, katliamlar ve göçlerle birlikte Balkanlardaki etnik ve dinî haritalar da değişmiştir. Aynı şekilde Osmanlı mirası birçok eser yıkılmış; yer isimleri değiştirilmiş ve dilde Osmanlı'dan arınma çabası içine girilmiştir. Bu çabaların tahribatı çok güçlü olmuş ancak sayıları azalmakla birlikte Osmanlı mirası varlıklar mevcudiyetlerini Osmanlı sonrası dönemde de devam ettirmişlerdir (Sancaktar, 2019a:3). Yahya Kemal'in (ö. 1958) söylediği gibi Osmanlı bu topraklardan çekilmiş fakat tuzunu bırakmıştır (Beyatlı, 1973:147).

Bugün gelinen süreçte Balkanlardaki Osmanlı etkisi varlığını hala muhafaza etmektedir. Birçok Balkan ülkesindeki Müslüman varlığı, Türkiye ile dinî alanda yakınlaşmaya ve işbirliğine imkân sağlamaktadır. Aynı şekilde sayıları az olsa da Balkanlarda yaşayan Türkler ve göçlerle birlikte Anadolu'ya gelen Boşnak, Arnavut ve benzeri Balkan kökenli insanlar, karşılıklı iletişime ve etkileşime katkı sağlamaktadırlar. Öte yandan sayıları azalmış olsa da kalan Osmanlı mirası mimari eserler ortak geçmişin hatırasını canlı tutmaktadır. Bu etki Balkan halklarının dillerinde de varlığını sürdürmektedir. Bugün Bulgarca, Boşnakça, Makedonca ve Sırpçada yaklaşık yedi bin Türkçe kelime kullanılırken Rumca ve Romencede üç bin, Macarca ve Arnavutçada ise bunlardan daha fazla Türkçe kelime bulunmaktadır (İsen, 2012).

Diğer taraftan pide, börek, kahve, baklava, kadayıf, bardak, helva ve benzeri mutfak ürünleri bazen ufak telaffuz farkları ile birlikte aynı isimlerle Balkan mutfağında varlığını sürdürmektedir (Halil İ, 2009:1728; Halil E, 2009:1740). Bu durum, dil dışında müzik ve benzeri diğer kültürel alanlarda da yaşanmaktadır. Coğrafi yer isimlerinde ve hatta bölgedeki Hristiyan çocuklarda bile Türkçe isimlerle karşılaşılması etkinin boyutu hakkında fikir vermektedir (Bayraktar, 2012:183). Söz konusu etki Balkanlardaki Müslüman toplumlar üzerinde çok daha yaygın ve belirgin bir hâl almakta, dilin yanı sıra müzik ve diğer kültürel alanlarda da görülmektedir. Bu etki, özellikle Balkanlardaki Müslüman toplumlar üzerinde çok daha geniş kapsamlı ve belirgin bir şekilde gözlenmektedir.

Daha önce de ifade edildiği üzere ortak kültürel değerlere sahip olan ülkeler arasında yumuşak gücün etkisi daha yüksek ve daha kolay olmaktadır. Burada ifade edilenler bağlamında meseleye bakıldığında Türkiye ile Balkan halkları arasında birçok ortak kültürel değer var olduğu görülmektedir. Bu durum, aradaki etkileşimi artırmakta ve ilişkilerde yakınlaşmayı sağlamaktadır. Ancak bu durum bütün Balkan ülkeleri için geçerli değildir. Ulusçuluk akımlarının güçlü olduğu ve Hristiyanlığın kimliğin bir parçası olduğu ülkelerde kültürün etkisi sınırlı kalmakta, dahası Osmanlı geçmişi bir handikap şekline de dönüşebilmektedir (Bilgiç, Akyürek, 2012:79).

5.2. Siyasi Değerler

Yumuşak güce katkı sağlayacak siyasi değerlerden söz edildiğinde ilk olarak evrensel veya Batılı değerler olarak nitelenen demokrasi, insan hakları ve özgürlük kavramları akla gelmektedir. İktidarların periyodik olarak yapılan seçimlerle değişmesi, seçimlerin seçilenlere meşruiyet sağlaması, sivil-asker ilişkilerinde dengenin sivillerden yana kurulması, ülkenin temel iç ve dış politikalarının belirlenmesinde nihai kararın seçilmişlere ait olması, farklı güç merkezlerinin kurumsal yollarla birbirlerini dengelemesi, 'üstünlerin hukuku' yerine 'hukukun üstünlüğü' anlayışının yerleşmesi ve benzeri hususlar, demokrasinin başlıca kriterleri olarak kabul edilmektedir (Oğuzlu, 2011:74). Meseleye bu perspektiften bakıldığında eksikliklerine rağmen Türkiye'de işleyen bir demokrasinin var olduğu görülmektedir. Siyasi değerler bağlamında Türkiye, Müslüman bir toplumda demokratik ve laik değerlere sahip bir ülke görünümünü arz etmektedir. Yumuşak güçte esas olan algılardır ve bir ülkenin gerçekte nasıl olduğundan ziyade başkaları tarafından nasıl görüldüğü daha önemli olmaktadır. Tarafsızlıkları tartışmalı da olsa bazı uluslararası kuruluşların dünyadaki demokratik gelişime ilişkin yaptıkları puanlamalar ülkeler için karne gibi değerlendirilmektedir. Konuya buradan bakıldığında Türkiye'nin demokratikleşme düzeyinin arzu edilen seviyede olmadığı görülmektedir (Eğilmez, 2020).

Bugün Balkan ülkelerinden beşi, Yunanistan, Bulgaristan, Romanya ve Hırvatistan Avrupa Birliği (AB)'nin üyesidir. Türkiye'nin de içlerinde yer aldığı diğer Balkan ülkelerinin altısı, K. Makedonya, Karadağ, Sırbistan, Arnavutluk, Bosna Hersek ise AB üyeliği için başvuru yapan aday ülkelerdir (Avrupa Birliği Başkanlığı, 2024b). Bunların dışındaki son Balkan ülkesi Kosova ise üyelik başvurusu yapmış ve potansiyel aday olarak değerlendirilmektedir (Avrupa Birliği Başkanlığı, 2024a). Netice itibarıyla üye veya üyelik sürecindeki Balkan ülkelerinin tamamı kendisini AB'nin bir parçası olarak görmeyi arzulamaktadır. Özellikle gençler arasında Batıda yaşama arzusu çok güçlü görünmektedir. Bunun bir tezahürü olarak lise ve üniversitede yabancı dil olarak en çok Almanca tercih edilmektedir. Yaşamak istenilen ülkeler sıralamasında ise Almanya, Hollanda, Avusturya, İsveç ve İsviçre başı çekmektedir (İNSAMER, 2019). Son yıllarda Balkan ülkelerinden Batı Avrupa ülkelerine doğru yaşanan göç rakamları esasında durumu özetlemektedir. 2013 yılından itibaren Hırvatistan'dan 300 bin, 2000 yılından itibaren Sırbistan'dan 650 bin, 2018 yılından itibaren Bosna Hersek'ten 172 bin, 2007 yılından itibaren Bulgaristan'dan 1 milyon 500 bin (Erdem, 2023) ve 2012 yılında Yunanistan'da yaşanan ekonomik kriz sonrasında yaklaşık 400 bin kişinin (Vatandaş, 2019) Batı Avrupa ülkelerine göç ettiği bilinmektedir. Aynı şekilde henüz AB üyesi olmayan Balkan ülkelerinde Uluslararası Cumhuriyetçiler Enstitüsü (International Republican Institute, IRI) tarafından 2024 yılında yedi bin kişinin katılımı ile yapılan Batı Balkanlar Bölge Anketi'nde "ülkelerinizin dış politika rotası neresi olmalı" sorusuna çoğunlukla "AB" ve "Batı

Dünyası" şeklinde cevap verildiği görülmektedir. "Bir referandum yapılacak olsa ülkenizin AB üyeliği için nasıl oy kullanırsınız" şeklindeki soruya da –Sırbistan'da oranlar daha düşük olmakla birlikte- genel itibariyle yüksek oranda destek verilmektedir (Western Balkans Regional Poll, 2024:101). Bütün bunlar Balkan halklarının ideal yaşam yeri olarak Avrupa ülkelerini gördüklerini ve siyasi değerler bağlamında kendilerine AB'yi model aldıklarını göstermektedir. Bu nedenle Türkiye'nin sahip olduğu siyasi değerlerin diğer Balkan ülkeleri için cazibe yaratması pek muhtemel değildir. Nitekim Balkan halklarının Türkiye'deki yaşam kalitesi ve demokrasi ile ilgili düşüncelerinin istenilen düzeyde olmadığı anketlerde görülmektedir (Bilgiç, Akyürek, 2012:81). Sonuç itibariyle siyasi değerler bakımından Türkiye'nin Balkanlardaki potansiyel yumuşak gücünün zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

5.3. Dış Politika

Dış politikanın yumuşak güç kaynağına dönüşebilmesi için uluslararası kamuoyunun takdirini kazanması ve beğenisini toplaması gereklidir. Kamuoyunun beğenisini kazanacak dış politika genel olarak barış yanlısı, güven duyulan ve uluslararası hukuka riayet eden bir karakter taşır. Benzer şekilde uluslararası kriz ve çatışmalarda arabulucu rolü üstlenen, kibirli dil kullanmayan ve sorunların çözümü için diplomasiyi öne çıkaran uzlaşmacı ülkeler uluslararası kamuoyu tarafından takdir görmektedirler (Nye, 2005:72). Türkiye, ülkeler arasında bazı farklılıklar bulunmakla birlikte Balkan ülkelerine yönelik belirlediği dış politikada bu hususlara dikkat etmektedir. Bu bağlamda genel hatları ile Türkiye'nin Balkan politikasının şu esaslar üzerine kurulduğu ifade edilmektedir.

1. Türkiye'nin bölgedeki ekonomik, politik, askerî ve kültürel varlığını korumak ve geliştirmek,
2. Bölgedeki Türk ve Müslüman toplulukların varlığını ve haklarını muhafaza etmek,
3. Bölgede barış ve istikrarı desteklemek ve geliştirmek,
4. Bölge ülkeleri ile işbirliği ilişkileri tesis edip geliştirmek,
5. Bölge ülkeleri ile Türkiye arasında var olan sorunları çözmektir (Sancaktar, 2010b).

Türkiye'nin sahada takip ettiği politikalar sözü edilen esasları desteklemektedir. Türkiye bu doğrultuda Balkanlardaki tüm uluslararası girişimlere katılma konusunda hassasiyet göstermektedir. Bunun bir tezahürü olarak bölgesel işbirliği platformları bağlamında 1996 yılında kurulan ve 13 Balkan ülkesini bir araya getiren tek platform olan Güneydoğu Avrupa İşbirliği Süreci'nde (GDAÜ) aktif şekilde yer almakta ve bölgesel işbirliğini teşvik etmektedir (Dışişleri Bakanlığı). Öte yandan güvenlik ve istikrarın sağlanması hususunda daha sorunlu görünen Kosova ve Bosna-Hersek'te devlet yapılanmasının güçlendirilmesi ve güvenliğin sağlanmasına özel önem vermektedir. Bu bağlamda uluslararası askerî (KFOR ve EUFOR) ve sivil mevcudiyetlere (UNMIK, EULEX) katkıda bulunmaktadır.

Potansiyel birçok siyasi sorunun bulunduğu Balkanlarda Türkiye taraf olmak yerine anlaşmazlıkların çözümü için karşılıklı diyalogu teşvik etmektedir. Bununla birlikte Balkan ülkeleri arasında Müslüman nüfusun daha ağırlıkta olduğu ülkelere öncelik verdiği de bilinmektedir (Emin, 2020:39). Ancak bunu diğerlerini ötekileştirmekten kaçınarak ve dengeleri gözeterek yapmaktadır. Bosna-Hersek ve Kosova'nın bağımsızlık süreçlerinde söz konusu ülkelere tam destek veren Türkiye (Özlem, 2012) bu duruma rağmen Sırbistan'la iyi ilişkiler tesis etmeyi başarmıştır. Farklı zamanlarda gerçekleştirilen Türkiye-Bosna-Hersek-Sırbistan ve Türkiye-Bosna-Hersek-Hırvatistan üçlü zirvelerinde olduğu gibi bölgede arabulucu bir rol üstlenerek sorunların çözümünde inisiyatif almıştır (Emin, 2020:39).

Türkiye'nin NATO üyesi olması Sırbistan dışında NATO'ya olumlu bakan diğer Balkan ülkelerinin Türkiye'ye bakışını olumlu etkilemektedir. Aynı şekilde Türkiye'nin AB'ye aday ülke olması da geleceklerini AB içerisinde gören söz konusu ülkeler açısından müspet bir etki yaratmaktadır. Ülkeler arasında bazı farklılıklar yaşanmakla birlikte genel anlamda Türkiye'nin Balkan ülkeleri ile barışçıl ve yakın ilişkiler tesis ettiği görülmektedir. Bu durum Türkiye'nin

yumuşak gücüne olumlu yansımaktadır (Ekinci, 2017:204). Nitekim daha önce sözü edilen Arnavutluk, Bosna-Hersek, Karadağ, Kuzey Makedonya, Sırbistan ve Kosova'da yapılan Batı Balkanlar Bölge Anketi de bunu doğrulamaktadır. Anketteki "Aşağıdaki dünya ve bölge liderlerinden hangisi hakkında olumlu görüşleriniz var" sorusu sorulmakta ve seçenek olarak Türkiye lideri R.T. Erdoğan, Rusya lideri V. Putin, ABD lideri J. Biden ve Çin'in lideri X. Jinping sunulmaktadır (Western Balkans Regional Poll, 2024:64).

Tablo 2: Batı Balkanlar Bölge Anketi 2024

Ülke	Lider 1. Sıra	Lider 2. Sıra	Lider 3. Sıra	Lider 4. Sıra
Arnavutluk	Erdoğan % 71	Biden % 64	Jinping % 14	Putin % 10
Bosna Hersek	Erdoğan % 61	Putin % 37	Jinping % 37	Biden % 37
Karadağ	Erdoğan % 56	Putin % 50	Jinping % 46	Biden % 39
K. Makedonya	Erdoğan % 66	Putin % 49	Biden % 39	Jinping % 35
Sırbistan	Putin % 80	Jinping % 73	Erdoğan % 41	Biden % 12
Kosova	Biden % 85	Erdoğan % 82	Jinping % 12	Putin % 8

Tablo 2'de de görüldüğü gibi hakkında olumlu görüş beyan edilen liderler sıralamasında Cumhurbaşkanı Erdoğan, Arnavutluk, Bosna-Hersek, Karadağ ve K. Makedonya'da ilk sırada yer almaktadır. Kosova'da ise sıralamada ikinci olmakla birlikte yüzde 82 gibi yüksek bir orana sahip olduğu görülmektedir. En düşük orana sahip olduğu Sırbistan'daki yüzde 41'lik oran arzu edilen seviyede olmasa da çok karamsar bir görüntü arz etmemektedir. Ankette Balkan halklarına bölgesel ve küresel güçlere ilişkin başka sorular da sorulmakta ancak dış politika bağlamında en çok fikir verecek olan başlığın lider değerlendirmesi olacağı düşünüldükçe burada söz konusu başlık tercih edilmektedir.

Verilen bilgiler ışığında genel itibariyle Balkan ülkelerinin Türkiye'nin dış politikada takip ettiği çizgiden ve durduğu pozisyondan memnun olduğu görülmektedir. Ancak bir istisna olarak değerlendirilebilecek olan Yunanistan için bu tespit geçerli değildir. Çünkü Türkler ve Yunanlılar arasında bazı ortak unsurlar bulunmakla birlikte iki toplum arasındaki karşılıklı olumsuz düşünceler çok daha baskın ve belirleyicidir. Tarihi olaylardan kaynaklanan algıların yanında Batı Trakya, Ege ve Akdeniz'de uluslararası hukuk ve egemenlik alanları ile ilgili yaklaşık yetmiş yıldır çözülemeyen sorunlar ilişkileri olumsuz etkilemektedir. Bu durum, iki toplum arasında bir güvensizlik doğurmakta ve birbirlerine karşı hasmane duygular beslemelerine neden olmaktadır. Netice olarak, tarihi olaylardan kaynaklı olumsuz algılarla somut sorunların harmanlandığı mevcut konjonktürde Türkiye'nin dış politikasının Yunanistan üzerinde yumuşak güç etkisi yapması beklenmemektedir.

6. Sonuç

Balkanlar, dünyada Türkiye'nin yumuşak güç potansiyelinin en yüksek olduğu bölgelerin başında gelmektedir. Bununla birlikte Türkiye'nin bölgedeki yumuşak gücüne olumsuz etki eden unsurlar da bulunmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'nin potansiyelinin güçlü ve zayıf yönlerinin belirlenmesi bölgeye yönelik takip edilecek politikalarda yol gösterici olacaktır.

Türkiye'nin Balkanlardaki en güçlü yönü kültürel bağlardır. Türkiye, Balkanlar'daki tarihi ve kültürel mirasını etkin bir şekilde kullanarak bölgedeki Türk ve Müslüman topluluklarla güçlü ilişkiler kurmaktadır. Ortak dil, din ve tarih unsurları, Türkiye'nin Balkanlar'daki yumuşak gücünü pekiştiren önemli faktörlerdir. Osmanlı mirası eserler ve dildeki Türkçe kelimeler, bölgedeki ortak kültürel değerlerin canlı tutulmasına katkı sağlamaktadır. Aynı şekilde Balkan ülkelerindeki Müslüman nüfus, Türkiye ile dinî alanda yakınlaşmayı ve işbirliğini kolaylaştırmaktadır. Bu durum, Balkanlarda özellikle Müslüman topluluklar arasında Türkiye'nin etkisini artırmaktadır.

Kültürel değerler kadar olmasa bile dış politika uygulamaları da Türkiye'nin yumuşak gücü için bölgede olumlu bir etki yaratmaktadır. Türkiye'nin Balkanlarda barış ve istikrarı destekleme çabaları bu ülkeye karşı bir güven duygusu oluşturmaktadır. Ayrıca, Türkiye'nin NATO üyesi

olması ve AB'ye aday ülke statüsü, bölgedeki ülkelerle olan ilişkilerine pozitif şekilde yansımaktadır.

Kaynaklar bağlamında Türkiye'nin Balkanlarda en zayıf olduğu alan siyasi değerlerdir. Balkan ülkeleri, siyasi değerler açısından kendilerini AB'ye yakın hissetmektedirler. AB üyeliği sürecinde olan ve kendilerini AB'nin bir parçası olarak gören Balkan ülkeleri, Türkiye'nin sahip olduğu siyasi değerlerden çok AB'nin siyasi değerlerini model almaktadırlar. Bu nedenle Türkiye'nin siyasi değerlerinin Balkan ülkelerinde cazibe yaratma potansiyeli düşüktür.

Kültürel değerler, Türkiye'nin güçlü yönü olmakla birlikte bazı zayıflıkları da bünyesinde barındırmaktadır. Balkan ülkelerinde parçalı bir etnik ve dinî dağılım olduğu için Türkiye ile ilgili düşünceler sadece ülkeler arasında değil aynı ülkedeki farklı gruplar arasında da değişiklik göstermektedir. Balkanlar'daki ulusçuluk akımlarının güçlü olduğu ve Hristiyanlığın kimliğin bir parçası olarak görüldüğü yerlerde, Türkiye'nin kültürel etkisi sınırlı kalmaktadır. Bu durum, Türkiye'nin yumuşak gücünün bu bölgelerde tam anlamıyla etkili olmasını engellemektedir. Ülkeler arasındaki bu farklılıklar, Balkanlara yönelik politikaların toptancı bir yaklaşımla değil, her ülke özelinde belirlenmesinin gerekli olduğunu göstermektedir.

Diğer bir zayıflık ise Yunanistan ile olan ilişkilerde yaşanmaktadır. Türkiye'nin Yunanistan'la olan karmaşık ve gerilimli ilişkileri yumuşak gücünü olumsuz etkilemektedir. Başta Batı Trakya, Ege ve Akdeniz'deki hak ihlalleri olmak üzere iki ülke arasında yaşanan sorunlar, ilişkilerin gerginleşmesine neden olmakta ve bu durum genel olarak Türkiye'nin yumuşak gücünü sınırlandırmaktadır.

Kaynakça

- Afyoncu, E. (2017). Latin Kûlahı Görmektense Türk Sarığını Yeğlerim, Fikriyat, <https://www.fikriyat.com/tarih/2017/06/01/latin-kulhi-gormektense-turk-sarigini-yeglerim>.
- Aktan, C. C. ve Tutar, H. (2007). Bir Sosyal Sabit Sermaye Olarak Kültür, Pazarlama ve İletişim Kültürü Dergisi, 6(20).
- Avrupa Birliği Başkanlığı (2024a). <https://www.ab.gov.tr/45467.html>
- Avrupa Birliği Başkanlığı (2024b). https://www.ab.gov.tr/aday-ulkeler_265.html
- Aydın, M. (2002) Kafkasya ve Orta Asya ile İlişkiler, Türk Dış Politikası-Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, 1980-2001, Baskın Oran, (Ed.), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bakırcı, N. ve Türkan, H. K. (2013). Tekke ve Zaviyelerin Balkanlar'daki Rolü ve Önemi. TÜRK Uluslararası Dil Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi, 1(1), 145-160. <https://doi.org/10.12992/TURUK48>.
- Barkan, Ö. L. (2002). Osmanlı İmparatorluğu'nda Kolonizatör Türk Dervişleri. Türkler Ansiklopedisi, 9, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Bayraktar, Z. (2012). Türkiye'nin Balkanlardaki Yumuşak Gücü Türk Kültürü. Karadeniz Araştırmaları, 35(35), 181-189.
- Beyatlı, Y. K. (1973). Çocukluğum, Gençliğim, Siyasi ve Edebi Hatıralarım, İstanbul: Baha Matbaası.
- Bilgiç, M. S. ve Akyürek, S. (2012). Balkanlarda Türkiye ve Türk Algısı, 49, Ankara: Bilgesam Yayınları.
- Çavuş, T. (2012). Dış Politikada Yumuşak Güç Kavramı ve Türkiye'nin Yumuşak Güç Kullanımı. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(2), 23-37.

- Demiray, M. (2009). Model Ülke mi Lider Ülke mi? Değişen Dengeler Bağlamında Türkiye'nin Bölgesel Rolü ve Stratejileri, *Journal Of Azerbaijani Studies*, Khazar Univeristy Press, ss. 91-112.
- Dışişleri Bakanlığı (2024). Balkan Ülkeleri ile İlişkiler, https://www.mfa.gov.tr/balkanlar_ile-iliskiler.tr.mfa
- Eğilmez, M. (2020). Demokrasi Dosyası: Dünyada ve Türkiye'de Durum, <https://www.mahfiegilmez.com/2020/01/demokrasi-dosyas-dunyada-ve-turkiyede.html>
- Ekinci, M. U. (2017). Türkiye-Balkanlar İlişkileri, *SETA Analiz*, 204.
- Emin Emin, (2020). Balkan Raporu: Bölünme ve Birleşme Sarmalında Bir Coğrafya. *Araştırma*, 113, İNSAMER.
- Erdem, A. K. (2023). AB Üyeliği ve 'Serbest Dolaşım Hakkı' Küçük Ülkeleri Kalkındırıyor Ama Genç Nüfusu Göç Ettiriyor, <https://www.indyturk.com/node/605176/d%C3%BCnya/ab-%C3%BCyeli%C4%9Fi-ve-serbest-dola%C5%9F%C4%B1m-hakk%C4%B1-k%C3%BC%C3%A7%C3%BCK-%C3%BClkeleri-kalk%C4%B1nd%C4%B1r%C4%B1yor-ama-gen%C3%A7-n%C3%BCfusu>
- Göksu, O. (2023). 21. Yüzyılda Türkiye'nin Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Gücü: Yapısı, Araçları ve Mesajları. *Erciyes İletişim Dergisi*, 10(2), 845-870 <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.1273435>
- Halil, E. (2009). Bulgar Sofrasında Türk Mutfağı, 6. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi Bildirileri, 4, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Halil, İ. (2009). Türk Mutfağının Batı Trakya'daki ve Yunanistan'daki Etkileri, 6. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi Bildirileri, 4, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- İnalcık, H. (2012). Osmanlı Döneminde Balkanlar Tarihi Üzerinde Yeni Araştırmalar, AÜ. *GAMER*, 1(1).
- İNSAMER (2019). Balkanlar'da Türk Diplomasisinin STK Algısı ile Sınarı, https://www.insamer.com/tr/balkanlarda-turk-diplomasisinin-stk-algisi-ile-sinavi_2199.html
- İsen, M. (2012). Balkanlarda Türkolog Olmak, *Balkan Türkoloji Tarihçesi ve Balkan Türkologları*, Ed: Selçuk Kırbaç, Ankara: KTB Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü Yayını.
- Nye, J. S. (2005). *Yumuşak Güç, Dünya Siyasetinde Başarının Yolu*, (Çev. Rayhan İnan Aydın), Ankara: Elips Kitap.
- Oğuzlu, T. (2011). Orta Doğu'da Demokratikleşme ve Türkiye Model Olabilir mi Tartışması: 'Evet, Ama. *OrtaDoğu Analiz*, 3(27), 73-79.
- Özel, C. (2018). Yumuşak Güce Bütünsel Bakış. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 7(1), 1-27. <https://doi.org/10.28956/gbd.422722>.
- Özlem, K. (2012). Soğuk Savaş Sonrası Dönemde ABD'nin ve Türkiye'nin Balkan Politikalarının Bosna Hersek, Kosova ve Makedonya Krizleri Örneğinde İncelenmesi. *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 23-40.
- Sancak, İ. (2022). II. Abdülhamid Dönemi Kamu Diplomasisi Uygulamaları, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Sancak, K. (2019). Contemplating The Effect of Hodja Ahmed Yesevi on Islamization of Balkans from Public Diplomacy Perspective, *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 10(37), 771-782.

- Sancak, K. (2022). Balkanlardaki Türkçe Öğretimi Faaliyetlerinin Kamu Diplomasisi Perspektifinden Analizi. *Paradigma: İktisadi ve İdari Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 56-66.
- Sancaktar, C. (2010a). Türkiye'nin Balkanlar Politikası Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Amaçlar ve Yapılması Gerekenler, TR/Icerik/1300/turkiyenin_balkanlar_politikasi_uzerine_genel_bir_degerlendirme_amaclar_ve_yapilmasi_gerekenler.
- Sancaktar, C. (2010b). Soğuk Savaş Sonrası Türkiye'nin Balkanlar Açılımı. H. Çomak (Ed.) 21. Yüzyılda Çağdaş Türk Dış Politikası ve Diplomasisi. (329-350). Umuttepe Yayınları.
- Sancaktar, C. (2019) Balkanlar'da Türk ve Müslüman Milletler: 19. Yüzyıldan Günümüze Milliyetçiliğe Karşı Varoluş Mücadelesi, *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 1-21.
- TİKA (2014). Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı 2013 Faaliyet Raporu. <http://store.tika.gov.tr/yayinlar/faaliyet-raporlari/faaliyet-raporu-2013.pdf>,
- TÜRKSÖY (2024). <https://www.turksoy.org/tarihce>
- Vatandaş, S. (2019). Yunanistan'ın Göç Sınavı, https://www.insamer.com/tr/yunanistanin-goc-sinavi_2353.html#_edn8
- Western Balkans Regional Poll, February- March (2024). <https://www.iri.org/resources/western-balkans-regional-poll-february-march-2024-mini/>
- Yenigün, C. (2008). Balkanlar'da Otokton Türk Varlığı, Uluslararası Balkan Kongresi, Tekirdağ.
- Yıldırım, K. E. ve Yıldırım, A. (2017). Türkiye'nin Yumuşak Güç Sembollerinden Türk İşbirliği Koordinasyon Ajansı ve Yurtdışı Türkler Ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'na Genel Bakış. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 33(33), 203-219. <https://doi.org/10.17498/kdeniz.297888>
- Yılmaz, T. (2005). Jeopolitikten Milli Güvenliğe, İstanbul: Ülke Kitapları.

ANALYSIS OF TÜRKİYE'S SOFT POWER IN THE BALKANS: STRENGTHS AND WEAKNESSES

Extended Abstract

Aim: This study aims to examine the strengths and weaknesses of Türkiye's soft power in the Balkans, a concept that has gained significant attention in international relations. By evaluating Türkiye's soft power strategies in the region, the study seeks to offer insights into how these policies can be more effective. The focus is on understanding the impact of cultural elements, political values, and foreign policy practices on Türkiye's influence in the Balkans. The goal is to provide a comprehensive analysis of Türkiye's soft power potential, highlighting both the opportunities and challenges it faces in the region.

Method(s): The study employs a qualitative research method, involving an extensive review of existing literature on the Balkans and soft power. Key sources include historical documents, academic articles, books, and other secondary sources. Special attention is given to Joseph S. Nye's work on soft power to frame the theoretical approach. The research involves a thorough analysis of Türkiye's relations with the Balkans, drawing on insights from international relations, cultural studies, and Turkish foreign policy. Data collected is categorized and analyzed to identify main themes and key ideas, examining their implications on Türkiye's soft power in the region.

Findings: The findings reveal that Türkiye's strongest soft power asset in the Balkans is its cultural ties. Türkiye effectively leverages its historical and cultural heritage to build strong connections with Turkish and Muslim communities in the region. Shared language, religion, and history significantly enhance Türkiye's influence. The legacy of the Ottoman Empire and the presence of Turkish words in local languages help maintain these cultural bonds. The Muslim population in the Balkans, particularly, finds a natural ally in Türkiye, facilitating religious and cultural cooperation, which strengthens Türkiye's soft power.

In terms of foreign policy, Türkiye's efforts to support peace and stability in the Balkans generate a sense of trust. Türkiye's membership in NATO and its candidacy for EU membership positively impact its relations with Balkan countries. These affiliations position Türkiye as a credible and reliable partner in the region, contributing to its soft power.

However, the study also identifies significant weaknesses. Türkiye's political values do not resonate well with Balkan countries, which generally align more closely with the European Union's political framework. Many Balkan nations, being on the path to EU membership, prioritize European political standards over those of Türkiye. This diminishes the appeal of Türkiye's political values and limits its soft power influence in this area.

Cultural influences, despite being strong, face challenges due to the diverse ethnic and religious landscape of the Balkans. Perceptions of Türkiye vary not only between countries but also within different groups in the same country. In areas where nationalism and Christianity are strong components of identity, Türkiye's cultural influence is limited. This diversity restricts Türkiye's ability to exert its soft power uniformly across the region.

Another major challenge is the strained relationship between Türkiye and Greece. Historical and ongoing disputes, such as those in the Aegean and Mediterranean, negatively impact Türkiye's soft power. These tensions create a barrier to Türkiye's influence, particularly in areas where Greece has significant cultural or political presence.

Conclusion: The study concludes that Türkiye's most potent source of soft power in the Balkans is its cultural heritage, while its political values represent its weakest link. To enhance its soft power, Türkiye needs to focus on cultural diplomacy, emphasizing shared history and religion. Additionally, Türkiye should continue its efforts to promote peace and stability in the region, leveraging its NATO membership and EU candidacy to build trust.

However, Türkiye must address the challenges posed by its diverse audience in the Balkans. Strategies should be tailored to respect the region's ethnic and religious diversity, and efforts should be made to mitigate the negative impact of its relationship with Greece. By understanding and addressing these complexities, Türkiye can develop more effective and sustainable soft power policies in the Balkans.

In summary, this study highlights the dual nature of Türkiye's soft power in the Balkans, where cultural strengths are counterbalanced by political and relational weaknesses. A nuanced approach, considering both strengths and limitations, will be crucial for Türkiye to maximize its influence and achieve its foreign policy objectives in the region.

